

Razpotje brez alternativne

Čez alternativna razpotja potujemo vsak dan od jutra do večera in vse svoje žive dni. Pred vsakim dejanjem, celo pred usako mislijo se svobodno odločamo, ali na levo ali na desno, na primer: ali bi šel na sprehod v gozd ali na polje; ali bi si v mladosti izbral za študij medicino ali inženjeringo; ali bi na nedeljo krenil v cerkev k maši, kamor me vabi zvon, ali na športno vežbališče, kjer športne organizacije pod streho Državnega olimpijskega odbora sistematično ob istih urah nudijo bolj privlačno zaposlitev; ali bi pomagal bližnjemu v potrebi ali bi ga osleparil; ali bi bral poučno knjigo ali pornografske periodike; ali bi se odpravil na pustolovsko potovanje v Afriko ali na premišljevanjsko (meditativno) turnejo v Medjugorje. Svobodno se morem odločati za dobra ali slaba dejanja, enako kakor pri alternativnih dejanjih, ki so moralno indiferentna.

Ko pa se izčrpa gorivo v stroju organizma in se ustavi ura srčnih utripov in ugasnejo vse luči v možganih, se odpre pred nami zadnje razpotje, razpotje brez alternativne. Na njem deluje semafor s smerokazom za vsakega prišleca posebej. Na zadnjem razpotju ni več svobodnega izbiranja. Za vsakogar se neizprosno prižge le v eno smer zelena luč in v drugo smer le rdeča. In kdo upravlja ta semafor? Vsakdo, ki mu je smrt odprla vhod na to zadnje razpotje, si je sam osebno že zdavnaj prej determiniral smerokaz na tem razpotju. Zadnja in nepovratna smer je čisti obračun vseh poprejšnjih alternativnih razpotij človeka.

Za nevernega seveda sploh ni nikakršnega razpotja onkraj zarezne smrti, zanj se pot življenja izteka v slepo ulico in ugasne pred steno ničča ... Ko bi bilo res tako! Kaj pa, če je prav narobe res? Če je smrt le vhod na zadnje razpotje, na razpotje brez alternativne?! Če se življenje onkraj groba nadaljuje?!

Kaj drugega resnejšega bi mogli razmišljati ob spominskem dnevu mrtvih? Razmišljati potem, ko smo po lepi, plemeniti navadi okrasili gomile, na njih prižgali lučke, morda tudi izgladili, »pomladili« spominski kamen, znamenje zadnjega razpotja naših dragih rajnkah ... Križi na nagrobnikih konec koncev pač razodevajo našo resnično notranjo, pod trdo skorjo skrito misel o večnosti. Ta misel je krščanska. Dvomim, da bi bilo kaj dosti križev

dalje na 2. strani ■

Načelno soglasje o treh reformah: gospodarstva, politike, ZK in SZDL

»V Jugoslaviji se načelno vsi strinjajo, da je treba izvesti tri reforme: reformo gospodarskega sistema, reformo političnega sistema in reformo Zveze komunistov ter Socialistične zveze delovnih ljudi. Obstajajo pa različna mnenja, kako te reforme konkretno uresničiti.« Tako je dejal predsednik Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije Jože Smole na srečanju z delegacijo časnika iz Furlanije Julijske krajine, ki je bila prejšnji teden gost republiškega komiteja za informiranje SR Slovenije.

Reformo gospodarskega sistema zahteva sedanje stanje v državi, kjer je inflacija preseгла raven 200 odstotkov, kar seveda ni samo posledica velike zadolžitve v tujini. Predsednik slovenske vlade, ki je prav tako sprejel časnika iz Furlanije Julijske krajine, je govoril predvsem o tržnem gospodarstvu, o samostojnosti gospodarskih subjektov, o nujnosti, da se odločno zmanjša oziroma omeji vloga države v gospodarstvu ter da se omogoči oziroma pospeši ustanavljanje podjetij z mešanim kapitalom in tudi ustanavljanje podjetij, ki naj imajo izključno tuji kapital. Takšna podjetja se bodo lahko ustanovila znotraj industrijskih con. Predsednik Šinigoj je v tej zvezi opozoril na ustanovitev treh manjših industrijskih con nedaleč od italijansko-jugoslovanske meje, in sicer pri Sežani, Kopru in Novi Gorici.

Predsednik Smole pa je priznal, da Slovenija zavzema bolj odprta stališča glede reforme političnega sistema od ostalih republik v Jugoslaviji. Tako na primer zagovarja stališče, da je treba uvesti neposredne volitve z več kandidati ter dejan-

sko zagotoviti politični in ideološki pluralizem. Smole je dalje natančno pojasnil ozadje spora glede vprašanja financiranja jugoslovanske vojske ter navedel razloge, zaradi katerih slovenska skupščina odklanja zahtevo, naj se vojska financira s posebnim davkom na dohodke. V tem primeru bi na Slovenijo padlo breme, ki ne bi bilo sorazmerno številu njenega prebivalstva in bi torej bila Slovenija nekako kaznovana. Na ta način bi zvezna skupščina dejansko izgubila nadzorstvo nad vojsko. Kot pišemo na drugem mestu, je bilo tudi v tem pogledu doseženo v pristojnem zboru skupščine SFRJ soglasje, se pravi, da je v ustavnem amandmaju prodrlo stališče Slovenije, se pravi, da je bilo sprejeto določilo o stalnem in trajnem financiranju oboroženih sil.

Na srečanju s časnika je Smole tudi pojasnil ozadje spora med Slovenijo in Srbijo. V tej zvezi je naglasil, da se Slovenija sicer strinja, da je treba pregledati ustavno ureditev SR Srbije, a da odklanja zahtevo po odpravi avtonomije Kosova in Vojvodine, ker gre za narodnostno mešana področja in bi v tem primeru bili nekako kaznovane albanska in ostale narodnosti. To je tudi glavni vzrok za hudo in mestoma tudi žolčno polemiko med srbskim in slovenskim tiskom.

Časnika iz Furlanije Julijske krajine so obiskali tudi Koper, kjer so imeli priložnost, da so se seznanili s stanjem italijanske narodne skupnosti na ozemlju SR Slovenije. Na srečanju so namreč bili prisotni številni predstavniki te skupnosti, ki imajo vodilna mesta v družbenopolitičnih in upravnih organizacijah ter ustanovah.

Sporazum v skupščini SFRJ

Zvezni zbor skupščine Jugoslavije je skoraj soglasno odobril spremembe jugoslovanske ustave, ki so jih že posredovali skupščinam posameznih republik in pokrajin. Če bodo republike in pokrajini potrdile ustavne spremembe, bodo te spremembe postale veljavne že na dan jugoslovanske republike, se pravi konec novembra. Odobrenih je bilo skupno 34 ustavnih amandmajev, med njimi tudi tisti, ki se tiče stalnega in trajnega financiranja jugoslovanske vojske, kar je bilo sporno do zadnjega trenutka. Vse kaže, da so v ok-

viru ustavne komisije dosegli soglasje tudi o besedilu tega ustavnega amandmaja.

Na zasedanju zveznega zbora skupščine Jugoslavije so razpravljali tudi o nujnosti, da se začnejo priprave za novo zvezno ustavo, ki naj ustreza sedanji stopnji razvoja. Zvezni zbor pa je pri tem poudaril, da mora osnova nove ustave temeljiti na socialistični samoupravni demokraciji, na federalni ureditvi države, na spoštovanju enakopravnosti narodov in narodnosti, na družbeni lastnini in na oblasti delavskega razreda.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 30. oktobra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.20 Koledarček; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.15 Mladinski oder: »Eko Eko« (Hrvoje Hitrec - Miha Matè, Marjana Prepeluh); 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Dario Fo: »Burkaški misterij«; 15.30 Šport in glasba; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 31. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Tigrova duša — spomini na Alberta Rejca; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 O ljubezni v književnosti; 12.40 Zborovska glasba Marjana Gabrijelčiča; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah - Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.00 Ivan Tavčar: »Izza kongresa«; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Orglar Paul Šifler; 18.00 Kmetijski tednik; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ TOREK, 1. novembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 10.15 Mladinski oder: »Vonj nevidnega cveta« (Pavle Zidar); 12.00 In ti, kam pojdeš v soboto zvečer?; 12.40 Zbor Lojze Bratuž iz Gorice; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah - Od Milj do Devina; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek; 14.30 iz Benečije; 15.00 Ivan Tavčar: »Izza kongresa«; 17.00 Orglar Hubert Bergant; 18.00 Mario Uršič: »Dogodivščine podeželskega gledališča ali dnevnik Anatola Firsca«; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SREDA, 2. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Zdravniška posvetovalnica; 12.40 Zbor Lojze Bratuž iz Gorice; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah - Na goriškem valu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.00 Ivan Tavčar: »Izza kongresa«; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Leningrajski državni akademski zbor Mihajil Glinka in simfonični orkester RTV Ljubljana; 18.10 Marko Dvoržak: Pisma iz Prage - Slovenec v Pragi pred 20 leti; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 3. novembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 10.00 »Svetloba srebrne poti«. Radijska igra (Janez Povše); 10.30 Pavle Merku: Kačji pastir, opera v dveh dejanjih. Solisti, zbor in orkester Marijorske opere; 12.00 Debelost in akupunktura; 12.40 Tržaški oktet; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah - Nediški zvon; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Dvigljena zavesa; 15.00 Ivan Tavčar: »Izza kongresa«; 17.00 Mednarodni natečaj za simfonično kompozicijo Premio Città di Trieste; 18.00 Zanimivosti iz arhiva Ciril-Metodove šole v Trstu ob 100-letnici ustanovitve; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PETEK, 4. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Pogled v restavratsko delavnico; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Filmi na ekanih; 12.00 Ljubljanski oktet; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah - Od Milj do Devina; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek; 14.30 Goriški razgledi; 15.00 Ivan Tavčar: »Izza kongresa«; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Kulturni dogodki; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 5. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Koncert za srce in orkester; 12.40 Ljubljanski oktet; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.0 »Bom naredu stazice«; 15.00 Drugi program. Vožji Peter Cvelbar; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Dekliški zbor Glasbene matice; 18.00 William Shakespeare: »Mnogo hrupa za nič«; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »NOVI LIST« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157. Odgovorni urednik: dr. Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

Razpotje brez alternative

■ nadaljevanje s 1. strani

vklesanih ali kamnu dodanih zgolj zaradi lepšega, iz hinavščine, zaradi družabnih obzirov. Saj so upodobljeni na gomilah celo v tistih krajih, kjer družabni in službeni obziri jasno velevajo nasprotno. Poglejmo na ljubljansko pokopališče! Kako majhen je odstotek nagrobnikov brez križa! Na Goriškem in Tržaškem je komaj, komaj kje zaslediti goli kamen brez vsakega krščanskega simbola.

Kaj lepšega bi mogli razmišljati ob spominu na rajnike kot to, da si ob božji pomoči moremo s pravilno izbrano smerjo na usakdanjih križiščih zagotoviti tudi za zadnje razpotje odprt smerokaz večno srečne alternative.

Kaj drugega še? Morda si še izprašati vest, kako se naša pieteta do rajnikih zrcali v »rezijanski« slovenščini marsikaterih napisov, v neokusnih spomenikih po vzorcih iz komercialnih katalogov, v arhitektonsko skaženih povečavah pokopališč, v sramežljivem odmikanju krščanskega simbola - križa na rob nagrobnikov ali v komaj vidnem črtežu najmanjšega obsega, pa še v kasarniško standardiziranih urnikih za pogrebe in pa na koncu še v nekaj preveč pozabljenega: kaj in koliko molimo za tiste, ki morajo onkraj zadnjega razpotja v pretresljivi pokori ponoviti pot prejšnjega življenja in vpijejo po molitveni pomoči.

Stanko Žerjal

Izšla je knjiga »Naš Enver«

»Gorbačov je le poenostavil revizionistične politične izbire Nikite Hruščova«, zatrjuje albanski voditelj Ramiz Alia v knjigi »Naš Enver«, ki je izšla v Tirani ob 80-letnici rojstva pokojnega albanskega državnika Enverja Hodže. Avtor nato analizira vzroke, ki so privedli do spora med Albanijo, Sovjetsko zvezo in Jugoslavijo. Hruščov je svojo strategijo naslonil na trojno izdajstvo marksizma-leninizma, in sicer na mirno sožitje, razvoj in miroljubno pot v socializem in s tem zavrnil osnovna komunistična načela o vojni, miru, revoluciji in razrednem boju. Gorbačov pa je svojo strategijo združil v eno samo tezo: v današnjem svetu ni več razrednega, pač pa le boj za mir. »Atomsko orožje lahko uniči tako proletarijat kot kapitaliste, zato moramo najti kompromisno rešitev in preprečiti za vsako ceno spopad med socialističnim in kapitalističnim svetom«. Enver Hodža, zatrjuje Alia v svoji knjigi, ki so jo objavili v albanščini, italijanščini, francoščini in angleščini, je svet opozoril na nevarnosti politike Nikite Hruščova, ki

bi še posebej Albanijo pripeljala v katastrofo. Hodža je spoznal, da vodi izdajstvo Nikite Hruščova v diktaturo velesil, ki tepta pravice malih narodov, obenem pa je želel Albanijo spremeniti v vojaško oporišče za napade na Grčijo in Italijo.

Glede albansko-jugoslovanskih odnosov piše Alia v svoji knjigi, da Beograd skuša ukiniti pravice, ki so si jih kosovski Albanci priborili v narodnoosvobodilnem boju. Srbski šovinizem skuša zdaj preprečiti vsak razvoj avtohtonega albanskega prebivalstva, zato krize na Kosovu ne bo moč v bližnjem rešiti, vse kaže, da se bo še zaostrila. In vendar, pravi Alia, je Albanija pripravljena sodelovati z Jugoslavijo, vendar le na podlagi enakopravnosti in ob spoštovanju upravičenih in že ustavno zagotovljenih pravic albanskega prebivalstva na Kosovu.

* * *

Tajnik italijanske socialistične stranke Craxi je bil na obisku v ZDA, zdaj pa ima na sporedu potovanje v Libijo.

REFERENDUM JE NEPOTREBEN

Komisija za ustavna vprašanja pri slovenski skupščini v Ljubljani je sklenila, da na zasedanju vseh treh zborov ne bo na dnevnem redu zahteve po razpisu referendumu o ustavnih spremembah. Referendum je nepotreben, ker ustavni popravki niso takšni, da bi jih Slovenija ne mogla sprejeti. Dogovorjeno besedilo na zvezni ravni dokazuje zrelost vseh delegatov in njihovo sposobnost, da razmišljajo izključno v korist celotne Jugoslavije. Predsednik predsedstva Slovenije Janez Stannovnik je povedal, da je usklajevanje besedil o ustavnih spremembah prva otipljiva posledica novega razmišljanja, ki je prišlo na dan na 17. zasedanju Centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije.

Komisija za ustavna vprašanja Srbije pa je na sestanku v Beogradu sklenila, da bo moč le s hitro politično intervencijo preprečiti na Kosovu negativni potek javne razprave o načrtu za spremembe repu-

bliške ustave. Javna razprava je po 17. zasedanju Centralnega komiteja zašla v nepričakovano in nepovoljno smer.

* * *

ŽELVE NA GALAPAGOSU

Želve velikanke, ki živijo na otočju Galapagos, so v nevarnosti, da izginejo. Tako trdi skupina zoologov in biologov, ki že od leta 1960 proučujejo to zanimivo živalsko vrsto. Doslej so ugotovili, da so izumrle že tri podvrste teh želv. Na otočju Galapagos naj bi se zaradi različnih življenjskih pogojev razvilo 14 podvrst želv, ki imajo sicer to skupno lastnost, da so izredno velike, a se istočasno razlikujejo po določenih telesnih značilnostih: dolgem vratu, drugače oblikovanem oklepu in tako dalje. Znanstveniki se zato zavzemajo, da bi ustanovili posebno ustanovo, ki bi skrbelo za to, da bi se število želv povečalo. Trnetno naj bi na otočju živelo kakih

PASTORALNI OBČNI ZBOR V LJUBLJANI

Dne 22. t.m. je bilo v Ljubljani drugo zasedanje pastoralnega občnega zbora ljubljanske nadškofije, na katerem so sprejeli osnutek dokumenta, ki naj bi dal nove pobude in smeri za oznanjevanje in krščansko življenje v slovenski Cerkvi. Okoli 350 laikov in duhovnikov je obravnavalo vrsto točk, ki zadevajo predloge, pobude, priporočila in sklepe za oznanjevanje, katehezo, moralno vzgojo, za vlogo laika v Cerkvi in drugo, kar je zdaj združeno v osnutku, ki ga bodo uporabili pri pastoralnem življenju v ljubljanski nadškofiji. Nadškof Šuštar je za sklep dejal, naj bo to dokument znamenja časa, ki naj priča, da hočejo verniki ljubljanske nadškofije ostati živa Cerkev.

Clani pastoralnega zbora so ob koncu odobrili poslanico, v kateri poudarjajo, da je odobreni dokument poskus odgovora na izzive izrazito kriznega časa. Ta kriza pa ni samo gospodarska in družbena, temveč tudi globoko moralna. To pa narekuje kristjanom vedno večje uveljavljanje moralnih vrednot solidarnosti, odgovornosti, iskrenosti, medsebojnega spoštovanja in poštivosti. Izražajo tudi željo, da bi v slovenski družbi čedalje bolj spoštovali vse človekove pravice, zlasti še svobodo vesti, svetovnega nazora, vere. V vedno doslednejšem spoštovanju človekovih pravic — nadaljuje poslanica — med katere sodi prav tako pravica nerojenih otrok do življenja — vidimo edino pravo prihodnost slovenskega naroda, zato smo pripravljene sodelovati z vsemi za krepitev njegove etične trdnosti, samobitnosti in kulture.

Spomenik na Goršetovem grobu

V nedeljo, 23. t.m., so v Svečah na Koroškem odkrili nagrobni spomenik akademskemu kiparju Francetu Goršetu, ki je umrl avgusta leta 1986. Spomenik je delo akademskega kiparja Draga Tršarja iz Ljubljane, ki je bil Goršetov učenec. Ob odkritju je bila tudi slovesnost, ki so se je udeležile vidne koroške kulturne in politične osebnosti ter slovenski minister za kulturo Vladimir Kavčič in sam kipar Drago Tršar. Ob grobu je v imenu domačega prosvetnega kulturnega društva Kočna spregovoril predsednik dr. Zerzer, ki je poudaril Goršetovo navezanost na Koroško in še posebej na Sveče. Slovenski minister za kulturo Kavčič pa je izrekel pomenljive misli v duhu sprave in priznanja veličine umetniškega snovanja kiparja Franceta Goršeta, ki ga je življenjska usoda zanesla izven matične domovine na Tržaško, v Kanado, na Koroško in še marsikam, a je vedno ostal zvest slovenski kulturi in slovenskemu narodu.

Nagrobnik je blagoslovil pater Roman iz Sveč, ki se je v svojem nagovoru z občuteno besedo spomnil srečanj in razgovorov s pokojnim umetnikom. Na slovesnosti je sodeloval tudi domači pevski zbor, ki je zapel dve žalostinki.

Zgornji del nagrobnika je iz bron in upodablja več človeških figur, ki izstopajo iz odsekanih korenin.

dalje na 8. strani ■

Razmišljanje ob Renu

S sprehodom v prvem večeru tu že skoraj pozne jeseni se je sklenil moj postanek v Palais d'Europe, sedežu Evropskega sveta in Evropskega parlamenta. Odločil sem se za povratek s peš hojo po strasburških bulvarjih in avenijah, mimo simpatičnih pogostih mestnih kanalov in skoraj rečne struge sredi starega mesta. V lahnem vetru plapolajočih dvaindvajsetih državnih zastav pred moderno evropsko palačo so se že izgubljali bežni vtisi skozi rumene krošnje dolgega drevoreda, ki peče proti mestnemu središču. Zlato rumeno listje je skoz in skoz krasilo to mirno in gosposko pot, na obeh straneh postlano s številnimi ličnimi vilami srednjeevropskega kova pa še masivnimi palačami francosko-nemške arhitekture. Pokončne obcestne svetilke so s svojo aristokratsko strukturo lepo osvetljevale okolje, čeprav jih je marsikdaj zakrivalo bohotno rastlinje. Sredi bulvarja pa so drseli avtomobili, v glavnem z evidenčno tablico CD, ki so vozili visoke funkcionarje in državne predstavnike v bližnje države Nemčije in Beneluxa. Nekje zadaj pa miren in lagoden tek mogočnega Rena, ki prav za mestom pomeni tudi mejo med nekdanjima sovražnikoma — Francijo in Nemčijo ...

Med potjo miselno obujam potek srečanja v veliki evropski palači, kjer so našle mesto — poleg državnih vlad večine — tudi manjšine. Evropa Adenauerja, Schumanna, Monneta, De Gasperija in Spaaka — uradna Evropa — ima tako ob sebi tudi neuradno Evropo manjšin, ti sto Evropo narodov in narodnosti ter dežel, o kateri sanja lahko tudi zamejski Slovenec (in danes tudi matični!). Kako in v koliki meri bo lahko manjšinstvo izbojevalo svoj boj tudi v evropskem merilu? So danes razmere za vse to že ugodne? Ali ne prevladujejo še močno centralistične in le državne zamisli nove Evrope?

Koliko lahko v ta boj in v ta prizadevanja prispevamo tudi Slovenci? In prav

pri tem sem se spomnil na preroške in pomenljive besede, ki jih je komaj dva dni prej v grandiozni avli strasburškega parlamenta izrekel papež Janez Pavel II. tudi o vlogi slovanske Evrope. Beseda upanja in novih obzorij ... Zato je tudi naša slovenska zamejska prisotnost v vsakem takem evropeističnem kontekstu nujna, edinstvena in koristna. Naš današnji glas bo lahko jutri postal tudi uradni glas, vsaj v sorazmerju sil. Evropa (tudi institucionalna) nas pa s tem spoznava ...

Sprehod ob kanalih je silno pomirjujoč in ploden. Z razsvetljenega mostu (tudi spodaj), za katerim se od daleč mogočno ponaša gotska dvostolpna cerkev Saint-Paul, lahko zaobjamem v daljši perspektivi tudi samo zgodovinsko središče, ko se nad vsem slovesno dviga sam gotski biser alzaške in evropske prestolnice — katedrala s svojim edinim gigantskim stolpom, zvečer še bolj fantastičnim in skoraj zavrtim v skrivnostno rumeno meglo zadržanih žarometov. Preko prikupne v kanalu zasidrane ladje - restavracije (ob tej uri še prazne) — vodi pot v ta srednjeveški gotski center stare Alzacije-Lotaringije, ves posejan s karakterističnimi, v črnem lesu in belih lisah ograjenih hišah, po večini spremenjenih v tipične restavracije ali muzeje.

Ob koncu prejšnjega stoletja je ruski mislec Danilevski v svojem značilnem delu »Rusija in Evropa« zapisal, da med Rusijo in Zahodom ni nič skupnega. Če mi danes Rusijo zamenjamo s slovanskim svetom nasploh, tega pesimističnega in drastičnega zaključka ruskega filozofa ne moremo sprejeti. Danes tudi slovanski Vzhod, vse tja do Soče in Jadrana, more in mora iskati v dialogu z Zahodom in v aktivni prisotnosti skupno rešitve starega kontinenta, ki so mu premnogi že napovedovali tragičen, če ne apokaliptičen konec ...

a. b.

Naravoslovni vodiči in slovenščina

Deželna uprava ne izključuje možnosti, da bi naravoslovni vodiči opravljali izpit tudi iz slovenskega jezika. Tako je odbor za trgovino in turizem Francescutto odgovoril na vprašanje deželnega svetovnega Bojana Brezigarja v zvezi z imenovanjem izvedencev v izpraševalno komisijo za naravoslovne vodiče.

Bojan Brezigar je v svojem vprašanju opozoril deželno vladu, da je ta z odlokom predsednika Biasuttija imenovala izvedence za tuje jezike za poklicne vodiče v različnih strokah. Medtem ko je v komisiji za turistične tolmače tudi izvedenec za slovenski jezik, so bili v komisijo za naravoslovne vodiče imenovani izvedenci samo za angleški, francoski in nemški jezik.

V svojem vprašanju je predstavnik Slovenske skupnosti opozoril na vrsto razlogov, zaradi katerih bi bilo treba upoštevati tudi slovenščino pri izpitih za naravoslovne vodiče; pri tem je poudaril, da v

deželi Furlaniji Julijski krajini živi slovenska manjšina, da trenutno v tej deželi ni nobenega naravoslovnega vodiča, ki bi bil uradno usposobljen za opravljanje svojega poklica v slovenskem jeziku, ter da so se v zadnjih letih poglobili stiki med Furlanijo Julijsko krajino in Slovenijo in da zlasti kraški pojavi v tržaški in goriški pokrajini privabljajo čedalje večje število turistov iz Slovenije. Glede na to je Brezigar vprašal deželno vladu, ali ne namerava vključiti tudi slovenskih izvedencev v izpraševalno komisijo.

Odbornik Gioacchino Francescutto je v svojem odgovoru poudaril, da so v komisijo vključili izvedence treh najbolj razširjenih evropskih jezikov upoštevajoč tudi turistične tokove v deželi Furlaniji Julijski krajini, vendar deželna uprava ne izključuje, da bi predvidela tudi izpite iz slovenščine, če bi prišlo do izrecne zahteve po poklicni usposobljenosti v tem jeziku.

Obisk Odbora za varstvo človekovih pravic pri MS SSK

Mladinska sekcija Slovenske skupnosti je priredila v soboto, 22. t.m., na sedežu agencije ANSA v Trstu tiskovno konferenco s prisotnostjo štirih predstavnikov iz Slovenije, ki so poročali o nedavnem procesu proti Janši, Borštnerju, Tasiču in Zavrlu. Na dokajšnje presenečenje prirediteljev in časnikarjev se je konference udeležil tudi Franci Zavrl, odgovorni urednik tednika Mladina in obsojenec na omenjenem procesu. Poleg njega so bili prisotni še urednik Mladine Marcel Stefančič, Igor Bavčar, glavni predstavnik Odbora za človekove pravice, ter Zoran Thaler, ki je pri Republiški konferenci Zveze socialistične mladine Slovenije odgovoren za odnose z narodnostnimi manjšinami.

Preden se je pričela tiskovna konferenca, je deželni predsednik MS SSK David Zlobec izročil Igorju Bavčarju nad 1000 solidarnostnih podpisov, ki so jih med zamejskimi Slovenci zbrali mladinci SSK. S to uspenšo akcijo je MS SSK dokazala, da so v zamejstvu pozorno spremljali razplete, ki so privedli do ljubljanskega procesa, ter potek procesa samega, ko je bila zakonitost večkrat kršena. Igor Bavčar, voditelj Odbora za varstvo človekovih pravic — v nekaj mesecih je ta odbor zbral v Sloveniji že 100.000 podpisov — je dejal, da se bo Odbor zavzemal za revizijo procesa, ki je bil po njegovem prepričanju navaden politični manevar, s katerim je zvezna oblast hotela zaustaviti proces demokratizacije in

DEŽELNI POSLANEC BREZIGAR O LOKACIJI SINHROTRONA

Deželni svetovalec Slovenske skupnosti Bojan Brezigar je v deželnem svetu vložil resolucijo, s katero zahteva od predsednika deželne vlade Biasuttija, naj poskrbi, da se odloži nakazilo finančne podpore ustanovi, ki bo gradila sinhrotron na tržaškem Krašu. Resolucija poleg tega poziva predsednika deželne vlade, naj poskrbi, da bo tržaška občina ponovno proučila sklep o lokaciji sinhrotrona ter omogočila njegovo namestitve v okviru raziskovalnega področja (cona A R 1).

Deželni poslanec Brezigar ugotavlja, da je bila izbira o lokaciji sinhrotrona narejena proti volji prizadetega domačega prebivalstva, da je bilo po vojni z nasilnimi ukrepi razlašeno manjšini veliko ozemlja za infrastrukturo, ki niso ne socialno ne gospodarsko važne, da je slovenska manjšina zaradi pretiranega pritiska na njeno ozemlje ogrožena v lastni identiteti in da sam deželni zakon o programiranju iz julija leta 1982 določa, da je treba pri javnih delih oziroma delih javnega značaja zaščititi »zakonite narodnostne in gospodarske interese manjšine«.

Končno resolucija ugotavlja, da so organizacije slovenske manjšine pristale zaradi interesov Trsta na predlog, naj se sinhrotron namesti v tako imenovani cona A R 1, s čimer se ne bi prizadela nepopravljiva škoda slovenski manjšini.

liberalizacije slovenske družbe. Janša, Tasič, Borštner in Zavrl, so bili obsojeni pred štirimi meseci, pred kratkim pa je višje vojaško sodišče v Beogradu potrdilo prvostopenjsko razsodbo. Pristojnost izvršitve sodbe pa je prešla prvič k organom SR Slovenije. Republika je namreč zadolžena, da sodbo izvede. Bavčar in Thaler sta menila, da se bo sedaj izkazalo, ali je politično vodstvo Slovenije pripravljeno ščititi zakonitost in torej odložiti izvršitev sodbe,

DRUŠTVO SLOVENSКИH IZOBRAŽENCEV

vabi na

RECITAL ALEŠA VALIČA

z naslovom

PROSTO SRCE - poezija Franceta Prešerna

v ponedeljek, 31. oktobra, ob 20.30 v Peterlinovi dvorani, Donizettijeva 3.

ki je bila izrečena na procesu, katerega ozadje nikakor ni pojasnjeno.

Na tiskovni konferenci je predstavnik ZSMS Thaler odgovarjal tudi na vprašanja v zvezi s političnim stanjem v Sloveniji in Jugoslaviji. Osrednja mladinska organizacija v Sloveniji se bo zavzemala za večjo demokratizacijo političnega življenja, ki naj tudi v Jugoslaviji privede do neposrednih volitev s prisotnostjo različnih kandidatov. ZSMS si bo prizadevala za vstop Jugoslavije v Evropski svet in nato tudi v politično zvezo, ki naj bi se razvila iz EGS. Skratka Jugoslavija se po njegovem ne sme izolirati, ampak se mora čim bolj približati demokratični Evropi.

Goste iz Slovenije je med drugim sprejel deželni svetovalec Brezigar, ki je izrazil Odboru vso svojo solidarnost.

BISTVENI PRISPEVEK NARODNIH MANJŠIN PRI IZGRADNJI MIRU

V dvorani Aiace v videmski občinski palači je bilo v soboto, 22., in v nedeljo, 23. oktobra, zborovanje o vlogi, ki jo lahko imajo narodne in jezikovne manjšine pri gradnji miru v svetu. Srečanje se je začelo s sobotno razpravo o civilnem služenju vojaškega roka. Zvečer pa so organizatorji priredili kulturni spored, ki sta mu dali pečat glasbena skupina Rezija in rezijanski pesnik Renato Quaglia in Mladinski mešani zbor Pinko Tomažič iz Trebč, ki ga je vodila Pija Cah.

Osrednje zasedanje je bilo v nedeljo, ko je bila na vrsti razprava o prispevku manjšin za izgradnjo miru. Predavatelji so bili sociolog Raimondo Strassoldo, publicist Vinko Ošlak iz Celovca, švicarski profesor Artur Bauer, ki je govoril o Retoromanih v Švici, pesnica Anita Forlani, ki pripada italijanski manjšini v Jugoslaviji, ter pisatelj Boris Pahor iz Trsta, ki je govoril tudi v slovenščini.

Med številnimi udeleženci sta bila prisotna deželna svetovalec Bojan Brezigar in De Piero Barbina. Slednja je prisotne pozdravila v imenu deželnega sveta. Razpravo je vodil Manuel Rober v imenu Vesoljne mirovne zveze iz Vidma in Mednarodnega odbora za narodne svoboščine, obe zvezi pa sestavljajo večinoma esperantisti. In prav o esperantu in vlogi, ki bi jo lahko imel ta umetni jezik pri gradnji miru in sožitja med narodi, je bilo veliko govora na zasedanju v Vidmu. V esperantu je govoril tudi publicist Vinko Ošlak.

—o—

JUST COLJA 90-LETNIK

V ponedeljek, 31. t.m., bo znani tržaški Slovenec Just Colja praznoval 90. rojstni dan. Za visoki življenjski jubilej mu iskreno čestitajo prijatelji in znanci, ki mu iz srca želijo, da bi še dolgo ostal tako zdrav in čil med nami.

Čestitkam in tem željam se pridružuje Novi list.

Stanko Žerjal

Opica na bregu

S tem naslovom nočem meriti na slabotnega človeka, protagonista patoloških dogodkov na Majnici pri Gorici, ampak imam v mislih in besedah tisto nadčloveško bitje, ki ga namišljeno naprednejši zanikajo in se ga resnejši ljudje zdrave pameti po pravici bojijo in bojimo, ker vemo, da na žalost obstaja in da ne gre podcenjevati njegove moči in hudobije. Kjerkoli in kadarkoli se pojavi na Zemlji kak izredni poseg usmiljenega Boga, ta zli duh brž prihitel prihuljeno posnemati izredna božja znamenja z namenom, da bi osmešil, kar je resnično božjega. Zato mu pravimo Bogova opica.

Kaj se dogaja na Majnici, po starem na Zabredri, od 19. septembra do danes? Objavljalniki vseh vrst so v deželni in še bolj v ožje goriški kroniki te dogodke že toliko razglasili — in protagonist je pridno pri tem pomagal — da je stvar že dovolj in še preveč znana tokraj in onkraj državne meje.

Govori se torej o Marijinih prikazanjih.

Iz časopisnih in radiotelevizijskih poročil, iz pričevanj očitvidcev in poznavalcev moža, iz dveh zasebno osebnih obiskov na začaranem travniku izven »ekstaznega« urnika, iz previdnega in uglajenega razgovora s protagonistom in potem iz ostrega spopada z njim za valove goriškega »Radio Popolare«, iz kontrole njegovih in ne Marijinih »pobožnih naročil ali pobožnih groženj« itd. itd. morem z mirno vestjo zanikati obstoj kakršnihkoli nadnaravnih prikazovanj, videnj, sončnih čudežev itd. na bregu sinje Soče. Le zakaj in čemu tako zagrizeno povezuje svoje halucinacije z Medjugorjem? Ne da bi mu kaj verjel, sem le zaradi kontrole telefoniral dvakrat tja dol. Kakor da so padli iz oblakov. Ne vedo ničesar. Ni se mi pa še posrečilo razkriti, kje je vir te povezave z resnično blaženim Medjugorjem.

Kljub razočaranju šesttisočglave množice (protagonist zagrizeno navaja osemstisoč) »romar-

PREDSTAVITEV NOVIH ORGEL V NOVI GORICI

V petek, 7. oktobra, je bila v župnijski cerkvi Kristusa Odrešenika v Novi Gorici slovesna predstavitev novih orgel, ki jih je izdelala znana italijanska delavnica Vincenzo Mascioni iz Cuvia (Varese); predstavitev je organiziral novogoriški Kulturni dom. Kot znano, je nova cerkev v tem kraju bila dokončana pred šestimi leti, že od takrat dalje pa je pri marsikom tlela želja, da bi ta sodobni sakralni prostor dobil tudi kvalitetne orgle, ki bi služile za bogatitev bogoslužja in v koncertne namene.

To se je sedaj izpolnilo, saj nove orgle popolnoma ustrezajo tem potrebam, zgrajene pa so v skladu z novjšimi principi, ki v našem času prevladujejo pri zasnovah tega bogatega instrumenta. Povezava med tipkami in piščalmi je namreč mehanska, le registrske komande so elektronske; orgle imajo tri manuale in pedal, štejejo pa 33 registrov s skupno 2261 piščalmi. Dispozicijo si je zamislil prof. Hubert Bergant, ki je na slavnostnem koncertu tudi samostojno zaigral štiri skladbe, nato pa je v več točkah spremljal instrumentaliste in pevce. Poleg prof. Berganta so ob orgelski spremljavi nastopili še sopranistka Zlata Ognjanović, baritonist Marčel Ostaševski, violinist Alfredo Marcosig, flavtist Fedja Rupel, trobentar Anton Grčar, rogit Jože Falout in Slovenski oktet pod vodstvom Antona Nanuta. Pred poslušalci se je zvrstil izbran prerez evropske glasbe od baroka in romnatike do sodobne stvarjalnosti.

Novogoriške orgle se tako pridružujejo še nekaterim drugim instrumentom delavnice Mascioni v naših krajih, npr. v stolnici sv. Justa v Trstu, v Miljah, na Vejni, na področju današnje koprške škofije pa v Vrtojbi, na Sv. gori in v Trnovem pri Ilirski Bistrici (prvotno so stale v stolnici v Pulju). Italijanski izdelovalec je tudi pri teh orglah potrdil sloves te znamenite delavnice, ki v sodobnih instrumentih zna združiti dognanja starih mojstrov z nekaterimi tehničnimi izboljšavami, ki olajšujejo orgelsko igro, a ne na škodo zvočne pristnosti tega razkošnega instrumenta.

sinje Soče

jev» v ponedeljek, 17. oktobra, je ostalo par stotin prozelitov in v ponedeljek, 24. oktobra, se je nabralo — po časopisnih poročilih — zaradi prihoda dveh psihoterapevtov iz Milana kar dva tisoč radovednih ljudi na slovitem travniku ob Soči ob običajni uri: 14.30.

Ljudem, ki prihajajo na Majnico opazovat, pa nikar ne zamerimo! Saj je vsakemu človeku lastno, da je radoveden. Radovednost pa ni greh. Zameriti bi bilo le par stotinam prozelitov, ki so — po besedah psalmista — »zapustili studence žive vode in si kopljejo kapnice, ki vode ne morejo držati...« Zajamčena živa voda je le v javnem razodetju, v zasebnih poevangeljskih razodevanjih jo je treba šele dokazati in sploh ni za kristjana obvezujoča. Naval radovednežev na Majnico pa le dokazuje, da je v vseh slojih še mnogo žeje po svetem, po nadnaravnem, po duhovnosti. Škoda, da je ne znamo tešiti dovolj pri zanesljivih studencih: ti so pri nedeljski maši in

Goriška sekcija trgovskega tehničnega zavoda naj postane samostojen zavod

O nujnosti, da postane sekcija Trgovskega tehničnega zavoda Ž. Zois v Gorici samostojen zavod, je tekla v Sindikatu slovenske šole v Gorici že večkrat beseda, vložile so se tudi ustrezne prošnje in zahteve, ki jih je podpisala goriška pokrajina po zavzetosti odbornika za šolstvo dr. Mirka Špacapana. V tem smislu je bila vložena zadnja zahteva goriške pokrajine dne 10. t. m. na šolsko skrbništvo, ki mora zahtevno posredovati na pristojno ministrstvo za šolstvo s priloženim mnenjem šolskega skrbnika in pokrajinskega šolskega sveta. Od šolskega skrbništva je torej odvisno, kakšno mnenje bo izrazilo o zadevi.

Sindikat slovenske šole — Tajništvo Gorica — je na seji z dne 12. t. m. ponovno vzel v pretres to vprašanje in ugotovil, da ni več razloga, da bi ministrstvo ne ugodilo zahtevi, saj sekcija presega število 100 vpisanih, kakor je predvideno po zakonu, ne glede na to, da gre za manjšinsko šolo. Pripomniti je treba, da je funkcionalnost šolskih svetov, enotnega zavodnega sveta, profesorskega zbora, zbora staršev nemogoča, poleg tega je usmerjenost goriške sekcije in tržaškega zavoda različna.

Ob preverjanju razporeditve učnih moči na vseh slovenskih šolah je odbor SSS za Goriško dal priznanje ravnateljem posameznih zavodov, predvsem ravnatelju ITI-ja prof. Guadagniju, ki so ob pomanjkanju ustreznega kadra po danih možnostih najprimerneje rešili vprašanja.

Nova delovna pogodba predvideva 40 ur za izobraževanje in posodabljanje učnih metod. Tržaški šolniki se lahko udeležijo tudi seminarjev v Sloveniji, goriškim pa to ni dano. Odbor je zato sklenil, da naslovi na Višjega šolskega skrbnika prošnjo, da bi izposloval od ministrstva zase pristojnost za taka dovoljenja, kakor jo že ima za ekskurzije in izlete v Slovenijo.

Didaktična ravnateljica Mirna Braini je poročala, da je podgorska slovenska osnovna šola bila za letos premeščena v Pev-

mo zaradi premajhnega vpisa učencev in ker starši odklanjajo enorazrednico. Sindikat je mnenja, da bi ob prizadevanju rajonskih svetov in večje zavzetosti staršev morali na vsak način skrbeti, da se obstoječe osnovne šole ohranijo, saj tvorijo pomemben kulturni center v neki skupnosti. Isto velja, po poročilih did. ravnateljice Nataše Paulin, za Rupo, kjer grozi za prihodnje šolsko leto ukinitvev krajevne osnovne šole.

Slovenske vrtce obiskuje precej otrok italijanske narodnosti, zato se ne smemo čuditi, če se vsi ne vpišejo v slovensko osnovno šolo. Perspektive naših šol so v odprtosti do italijanskih dijakov, ali pa hočemo čisto slovensko šolo? Vse se nagiba k odprtosti, ki ustvarja pravo sožitje, vendar terja mnogo več dela od učnega in vodstvenega osebja. Tudi javnost se zato ne sme zgražati, če se na nekem sestanku s starši govori v italijanščini in slovenščini. O tem kaj več na zborovanjih SSS.

V ponedeljek, 14. t. m., je SSS imel zadnji dve učni uri zborovanje za učitelje v Sovodnjah, v petek, 18. t. m., pa za profesorje na Trgovskem zavodu I. Cankar. Sindikalna večerja je bila v petek, 18. t. m., v Sovodnjah.

SI

NOVICE

Zahodnonemški kancler Kohl je bil na štiridnevem uradnem obisku v Moskvi. Ta obisk bi moral pomeniti novo poglavje v zgodovini odnosov med Sovjetsko zvezo in Zahodno Nemčijo. Nemške banke bodo Sovjetski zvezi nudile tri milijarde mark posojila, Kohl pa je v Moskvi podpisal sedem pogodb o gospodarskem sodelovanju med obema državama.

Tržaški občinski svet je v torek, 25. t. m., izvolil občinske odbornike in namestnike. V odbor so bili izvoljeni predstavniki KD, PSI, PLI, PSDI in PRI. KD ima šest odbornikov, prav toliko socialisti in po enega odbornika ostali.

Narodni svet koroških Slovencev in Koroška enotna lista sta na predvečer avstrijskega državnega praznika priredila sprejem, ki so se ga poleg predstavnikov slovenskega političnega, kulturnega in gospodarskega življenja udeležili tudi številne osebnosti iz avstrijskega javnega življenja. Ob tej priložnosti je Naš tednik izšel v povečani izdaji, s čimer je tudi obhajal svojo 40-letnico.

Odkar avtomobilisti lahko na Tržaškem kupujejo bencin po znižani ceni, se je znatno povečal promet, seveda na škodo javnih prevoznih sredstev. Prava gneča vozil je zlasti v mestu.

—o—

RAZSTAVA IKON V NABREŽINI

V župnijski dvorani v Nabrežini bo razstava ikon do nedelje, 30. t. m., vključno. Urnik: vsak dan od 16. do 19. ure.

pridigi — in še v dobrem krščanskem verskem tisku.

Ves »hokus-pokus« goriško-majniškega vizionarja ima tako podobo, da se ne morem iznebiti vtisa, da imamo na zelenem goriškem polju drugo Izbično pri Lišnici (60 km daleč od Medjugorja v smeri NE), drugo Galo pri Sinju (100 km daleč od Medjg. v smeri NW), lahko rečemo tudi velik posnetek drobnega primera iz Ljubuškega v medjugorski soseščini. Mostarski škof Žanič je že pred štirimi leti odkril pet različnih krajev z domnevnimi prikazovanji v lastni škofiji.

V imenovanih krajih so se kmalu po vzponu medjugorske nebeške epopeje vznikli poskusi opičje reprodukcije medjugorskih pojavov. Kmalu so klavrno propadli. Kaj je bilo zadaj? Demonske sile, protibogova opica.

To naj bo kratka informacija Slovencem, ki se zgrinjajo na Majnico nič manj kot Italijani in Furlani. Za podrobnejše podatke in globljo razpravo bi bilo treba šele najti prostor v objavljalništvu.

Hvala Novemu listu za to gostoljubnost!

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

O katalogu »Maks Fabiani - nove meje v arhitekturi«

Vsak katalog ima svojo dokumentarno vrednost. Publikacija sicer nastane ob razstavi in ima prvenstveno vlogo spremnega pripomočka, ki obiskovalcu razstave omogoča boljše razumevanje eksponatov, vendar tudi ko se razstava konča, ohrani katalog vso svojo zanimivost in še pridobi na vrednosti, ker priča o sporočilu razstave. Tak katalog je izšel ob razstavi: Maks Fabiani — Nove meje v arhitekturi, ki sta jo tržaška pokrajina in tržaška občina priredili od junija do konca septembra v konjušnici v parku Miramarskega gradu. Prva izdaja je bila v italijanščini, pripravili pa so tudi slovenski prevod kataloga, ki pa je žal zaradi raznih objektivnih razlogov izšel le nekaj tednov pred koncem razstave.

Razstava je doživela velik uspeh, saj jo je dnevno obiskovalo povprečno od 150 do 200 ljudi. Organizatorji pa so že napovedali, da jo bodo v kratkem prenesli v Ljubljano in nato na Dunaj, da bi tudi v teh dveh mestih prikazali življenje in delo arhitekta Maksa Fabianija, še posebej, ker je tudi v teh mestih veliko ustvarjal.

Katalog se nam predstavlja v razkošni opremi s številnimi barvnimi in črno-belimi fotografskimi posnetki, ki lepo ponazarjajo Fabianijevo delo. Tako pri sestavi razstave kot pri oblikovanju kataloga je sodelovalo več strokovnjakov. Voditelj te delovne skupine je bil profesor Marco Pozzetto, ki je tudi uredil katalog. Na prvem mestu je njegov prispevek, ki je posvečen razstavi. V njem predstavlja opravljeno delo. Sledi prispevek Rudolfa Wurzerja »O urbanističnem načrtovanju Maksa Fabianija«. V njem še posebej govori o urbanističnem načrtovanju Ljubljane. O »Maksu Fabianiju arhitektu, inženirju, pedagogu iz ljubljanskega zornega kota« piše Edward Ravnkar. Prispevek zanimivo osvetljuje nekatere odnose med Fabianijem in Plečnikom.

Gabriele Cappeliato v svojem prispevku osvetljuje Fabianijevo življenjsko filozofijo, kot izhaja iz nekaterih spisov, še posebej tistega z naslovom »Akma aii duša sveta«.

Damjan Prelovšek predstavlja urbanistične načrte za ureditev Ljubljane in aktualnost Fabianijevih načrtov v poznejšem času. Članek je opremljen z zanimivimi fotografskim gradivom. Arhitekt Fabiani je po prvi svetovni vojni izdelal celo vrsto regulacijskih načrtov za obnovo manjših krajev, vasi in mest na področju, ki ga je prizadela soška fronta. O teh načrtih sta v katalogu pisala Leonardo Miani in Matjaž Garzarolli.

Piero Piva je za katalog preveril načrte in račune, ki jih je bil Fabiani izdelal ob načrtovanju vodne poti, ki bi povezovala Jadran z Donavo. Fabianijevi računi so se tikali količine naraslih voda Soče.

Gino Pavan v katalogu predstavlja odnos, ki ga je arhitekt Fabiani imel do restavratorskih vprašanj in obnove kulturnih spomenikov in zgodovinskih zgradb.

Arhitekt Boris Podrecca je napisal članek o dunajskih letih Maksa Fabianija in o njegovem nemirnem duhu, ki je celo leta 1952, čeprav je bil tedaj star 87 let, ob sprejemu častnega doktorata Visoke tehnične šole na Dunaju, znal predstaviti nove, sveže ideje o Avstriji in Dunaju. Ernesto Van der Ham pa predstavlja dela, ki jih je Fabiani uresničil v Trstu. V glavnem je avtor osvetlil arhitektove načrte in uresničitve stanovanjskih hiš.

Življenjska modrost starega arhitekta, ki je svoja zadnja leta preživel v Gorici, izstopa iz članka Fulvia Monaia. Marco Pozzetto pa je za katalog prispeval še članek, v katerem predstavlja bralca Fabianijeve izume.

Zadnje strani kataloga so posvečene osnovnim življenjskim podatkom, odlikovanjem, ki jih je prejel, in spisom, ki jih je napisal arhitekt Maks Fabiani. Objavljen pa je tudi seznam avtorjev, ki so kdaj pisali o Maksu Fabianiju.

Knjiga šteje skupno 192 strani, tiskali so jo v Vicenzi, uvrščena pa je med kataloge družbe Marsilio. Prevajali so Elvi Miklavec Slokar, Ja-

dalje na 7. strani ■

Slovenski večer v Parizu

Slovenska skupnost v Parizu je priredila v nedeljo, 23. t.m., uspelo akademijo v znak solidarnosti s slovenskim Odborom za zaščito človekovih pravic in s četverico obsojencev na procesu pred vojaškim sodiščem v Ljubljani. V Domu na Chatillonu smo lahko bili priča večeru slovenske pesmi in besede v prefinjeni interpretaciji slovenskih ustvarjalcev, ki so nastopili pred polno dvorano. Zbrali so se pariški Slovenci in francoski gostje.

Namen prireditve je bil posredovati francoskim časnikačem nepopačeno informacijo o sedanjem stanju v Jugoslaviji ter o vlogi, ki jo ima Slovenija v sedanji družbeni in politični krizi. Goste je pozdravil predsednik domačega prosvetnega društva Valant, stanje v Sloveniji pa je orisal prof. Tone Stres z ljubljanske teološke fakultete, ki je na kratko podal zgodovino Jugoslavije ter orisal najnovejši politični razvoj. Pou-

daril je, da je sedanje stanje posledica več kot 40 let trajajočega enostrankarskega režima, ki je odgovoren za probleme, ki tarejo sedanjo Jugoslavijo. Stres je še poudaril, da je interes Slovenije izmotati se iz ideološkega oklepa ter si zagotoviti več svobode in prostejše roke v gospodarstvu.

V kulturnem delu akademije sta nastopila pevski zbor Slomšek iz Belgije ter domači zbor, ki sta skupno zapela Zdravico, sopranistki Annet Marie Jan in Bernarda Fink sta ob spremljavi pianistov Laurant Lamyja in Simona Vidmarja zapeli vrsto slovenskih solospjevov, tržaški pesnik in gledališki igralec Aleksij Pregarc pa je z izborom recitacij iz slovenske zakladnice podal pesniško identiteto slovenskega človeka.

Pred akademijo je bilo slovesno somaševanje, ki ga je vodil msgr. Čretnik. Ta je v svoji pridigi govoril o človekovih pravicah v luči evangelija.

Zapis o Cerkvem glasbeniku

Revija Cerkvem glasbenik izhaja štirikrat na leto v trojnih številkih. Tokrat bomo spregovorili o drugem zvezku. Na uvodnem mestu je objavljen razgovor s skladateljem in glasbenikom Primožem Ramovšem, ki je tudi organist v ljubljanski stolnici. Razgovor je posvečen pojmovanju cerkvene glasbe oziroma odnosu, ki ga ima Ramovš do tovrstne glasbe. Zanimivo je predvsem ugotovljati, kako gleda Ramovš na razvoj, ki ga je doživela cerkvena glasba v zadnjem času, in na uporabnost raznih skladb, ki so nastale na liturgično besedilo.

Znana slovenska etnologinja Zmaga Kumer objavlja prvi del članka z naslovom »Na sred vasi en križ stoji«. V njem obravnava slovenske nabožne ljudske pesmi, ki jih razvršča v tri sklope: cerkvene ljudske, domače nabožne in legendarne pesmi. Uvodoma spregovori o okoliščinah in priložnostih, ob katerih so te pesmi peli oziroma ljudske navade, ki so povezane z nekaterimi izmed teh pesmi.

Salezijanski duhovnik in glasbenik Ivan Florjanc je za to številko napisal razmišljanje »Glasba kot sredstvo za osebno rast«. Prispevek je izrazito filozofsko analitično napisan, je pa zanimiv, v kolikor utemeljuje misel, da glasba počlovečuje. Osnovna trditev temelji na mnenju, da je ljubezen tisti izraz, s katerim poimenujemo povezanosti skladne osebnosti z drugimi in s svetom. Ljubezen predstavlja produktivno dejavnost človeka — ustvarjalnost. Glasba, ki je ena oblik ustvarjalnosti in izražanja, ima torej pri osebni rasti posameznika podobno vlogo kot ostale umetnosti ali znanosti, širi človekovo vednost in simbolični potencial.

Za analizo razvoja cerkvene glasbene preteklosti na Slovenskem je zanimiv članek »Dopisi župnij postonjske dekanije v Cerkvem glasbeniku«. Članek je napisal Leon Krnel in posredno seznanja bralca z življenjem na Postonjskem od druge polovice prejšnjega stoletja do prejšnjega desetletja. Dobrih sto let cerkvene glasbe v raznih vaseh na Postonjskem izpričuje, da je postonjska dekanija imela dobro organizirano glasbeno življenje v skladu z načeli Cecilijanstva, ki je prineslo prenovno cerkvene glasbe. Še posebej so zanimivi tisti zapisi iz istega kraja, ko so se pisci večkrat oglašali v časovnih presledkih.

Na koncu so objavljeni zapisi o Slovenski protestantski pesmarici, se pravi o ponatisu Dalmatinove pesmarice, o zvezku za glasbeni pouk Moj prvi Bach, ki ga je uredil in skladbe izbral Milko Bizjak ter o prvem zvezku Baročne orgelske glasbe iz Slovenije in Hrvaške, ki jo je tudi uredil Milko Bizjak. Prav na koncu Leon Krnel predstavlja dva zvezka Gallusovega »Opus musicum«, ki objavljata postne pesmi in pasijone ter še Lamentacije ali očitjanja preroka Jeremije. Avtor opozarja, da so številne Gallusove skladbe še vedno primerne tudi za liturgično uporabo.

Kot je ustaljena navada, tudi ta številka objavlja notno gradivo. Letos Cerkvem glasbenik posreduje bralcem mašo Ivana Florjanca. Revija tokrat objavlja »Slavo«.

**Beri - širi - podpiraj
"NOVI LIST"**

Sodobno kmetijstvo

Kaj smo videli na razstavi živine v Radgoni

Odkar redimo domače živali, si rejci prizadevajo, da bi izboljšali kakovost živine. Ni dovolj, da je rejec s svojimi živalmi zadovoljen sam, slišati mora tudi priznanje drugih, to pa je mogoče le, če svoje živali primerja z drugimi. V ta namen služijo razstave, ki jih prirejajo povsod po svetu, kjer imajo organizirano živinorejo z uvedenim rodovnikom in kontrolo prireje. S tem vzbujajo pri rejcih tekmovalnega duha in jih spodbujajo pri njihovem delu, s čimer seveda pospešujejo razvoj živinoreje.

V tujini je večina razstav specializiranih, kar pomeni, da je razstavljena le ena vrsta domačih živali. V srednji Evropi in pri nas so najpogostejše razstave goveda.

Pogosto se sliši, da je Slovenija živinorejska dežela in kot taka mora imeti vsaj tri osnovne cilje, to je čim večjo, gospodarnjšo in kakovostno prirejo.

Kakovost nam lahko zagotovi prodaja presežkov. V Sloveniji so to plemenske telice, mleko in mlečni izdelki, pitano govedo in meso, piščanci brojlerji in še kaj.

V Radgoni sta bili predstavljeni dve novosti: prikaz računalniškega vodenja rodovništva in biki križanci kot rezultat reje krav dojilj, to so krave, ki jih ne molzemo in jih redimo le za odrejo telet.

Ta reja je za Slovenijo primerna zato, ker imamo dosti slabših travnih površin, zlasti v hribih in na kraškem območju. Na teh površinah pridelana krma je preslaba za rejo molznic, primerna pa za rejo dojilj.

Po telitvi se teleta pasejo s kravami do odstavitve pri 200 do 300 kg žive teže. Tako zrejeni bikci so zelo primerni za pitanje na visoko težo s kakovostno travno in koruzno silažo z majhnim dodatkom močne krme. Obrat Logatec, ki je pod nadzorom Fakultete za kmetijstvo, je letos razstavil osem tako spitanih bikov križancev, katerih vsak je odtehtal več kot 550 kg. Bili so primerno dopitani in lepega videza, zato so dobili odlično oceno strokovne komisije. Razstavljeni sta bili še dve skupini lisastih pitancev, last kmetov kooperantov. Ob vhljevitvi pri 260 do 515 kg na razstavi so ti biki priraščali preko kg in pol na dan. To je dokaz, da je lisasta pasma sposobna za intenzivno rast, a tudi klavna kakovost tako spitanih bikov je dobra. Zasebni kmet je razstavil štiri prek 600 kg težke lisaste bike, kar pomeni veliko zmogljivost za prirejo žive teže. Osrednji poudarek so dali slovenski govedorejci predstavitvi plemenskih telic za prodajo. Slovenija lahko ponudi na leto v prodajo in za izvoz 5 do 10 tisoč brejih plemenskih telic lisaste, rjave in črnobelega pasme.

V najboljši kondiciji in na pogled najlepše so bile lisaste telice. Matere teh telic so dale v povprečju 3900 kg mleka s 3,82% mlečne masti. Čeprav je tudi rjava pasma kombinirana, je bolj mlečna od lisaste. Tudi njihove matere so dale v povprečju 250 kg mleka več od lisastih, kar pomeni dobro usmeritev.

Črno bela pasma je za prirejo mleka najprimernejša. Matere telic te pasme so dale povprečno 4820 kg mleka s 3,53% mlečne masti.

Z. T.

—o—

BREZPOSELNOST V ITALIJI

V letošnjem juliju se je v Italiji rahlo zmanjšala brezposelnost. Po trimesečnih podatkih Osrednjega zavoda za statistiko je bilo konec julija 11,7 odstotka celotne delovne sile brez zaposlitve. Lansko leto je bilo 12 odstotkov. Podatki kažejo, da brezposelnost še dalje narašča na jugu države, da je nespremenjena v Srednji Italiji in da se manjša v severnih predelih države.

O KATALOGU »MAKS FABIANI — NOVE MEJE V ARHITEKTURI«

■ nadaljevanje s 6. strani

nez Beličič, Aleš Lojk in Kristina Hmeljak. Sodelovala pa sta še Bojana Vatovec in odbornik za kulturo pri tržaški pokrajini Zorko Harej, ki ima še posebne zasluge, da je prišlo do te razstave o življenju in delu arhitekta Maksa Fabiana ter do izdaje slovenskega kataloga.

STANKO ŽERJAL

Antifašizem

sredi političnih veroizpovedi

IV.

V drugi polovici tridesetih let se je že precej vidno oblikovala fronta antiklerofašistov. Njena propaganda je dosegla določene uspehe v poneumnjenju širokih ljudskih množic.

Ni se čuditi medvojnim in povojnim poskusom dajati ustaškemu režimu na Hrvaškem oznako »klerofašizem«. Zakaj? Zato, ker tja in sem kak hrvaški duhovnik ni prikril svojega oddiha ali celo zadovoljstva, da je prenehala diskriminacija med pravoslavnicami in katoliki iz prejšnje Jugoslavije, in zato, ker je koga v njegovi naivnosti omamila ideja samostojne hrvaške države. Od takih zasebnih čustev pa do cerkvenega ali kleričnega preganjanja pravoslavcev in Srbov ali do odobravanja ustaških grozodejstev je pa še zelo, zelo daleč. Če sem imel doslej kaj motnih pojmov o cerkvenopolitičnih razmerah v Paveličevi Neodvisni državi Hrvatski, mi jih je naravnost razstrelil in razpršil in razblinil članek »Razmišljanje ob knjigi Vatikan in Jasenovac.« Kje sem ga bral? V jugoslovanskem tedniku, ki izhaja, je pisan in tiskan in po državni pošti razposlan — v Jugoslaviji. Pisec poroča samo nekaj osebnih doživetih dejstev. Ta so takšna, da sem ostrmel. In se začudil, da je cenzura dovolila natisniti ta spis. Dajem ji priznanje

in se pri tej novi »glasnosti« tudi jaz globoko oddahnem in razveselim. Avtorja rahlo poznam. (Tednik Družina, štev. 4/88 z dne 24. januarja 1988, na strani 6).

Pređen sem odposlal rokopis v morebitni tisk, mi je poštar prinesel to številko Družine. Hitim vključiti v tole moje pisanje tudi omenjeno znamenito pričevanje o namišljenem ali podtaknjenem »klerofašizmu« v deželi Hrvaški. Ne morem pozabiti ne zamolčašči, kako mi vstajajo pred očmi slovenske duše, ki so se že v mladosti pohujševale in vero zgubljale in z menoj polemizirale, češ da je pravično, da so bile kaznovane neke cerkvene osebe, »ker so pač šle proti zakonu«. Takrat me je srce bolelo zaradi zastrupljenosti goriške ali tržaške mladine in danes se sprašujem, ali bodo zdaj v svoji zreli dobi dobili v roke in prebrali dokumentacijo, kakršno prinaša omenjeno »Razmišljanje« o hrvaških razmerah med zadnjo vojno in ali bodo sposobni spregledati. Tendenciozno instrumentalizirani antifašizem ter antiklerofašizem je namreč s potvarjanjem dejstev rodil usodne posledice v novih rodovih.

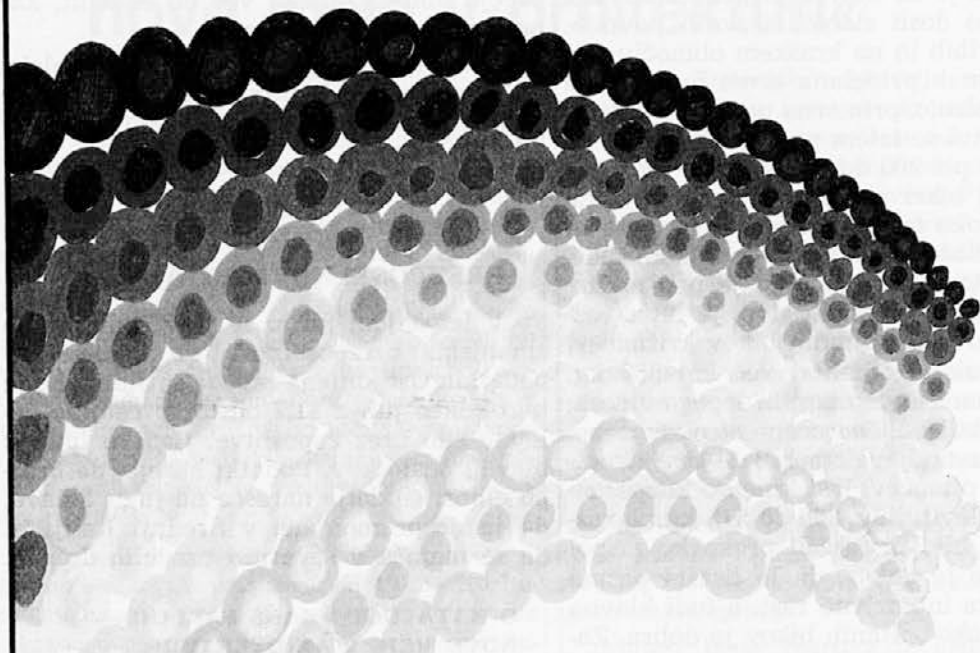
Zal se moram v zvezi z očitki klerofašizma tudi jaz nekaj pohujševati (vendar zaradi tega ne zgubljam vere). Nad čim pa? Nad prenašanjem in nekritično naivnostjo kakih cerkvenih oseb — višjih in nižjih —

kadar v zadovoljstvu nad obnavljanjem discipline in reda pod fašističnimi režimi začnejo odobravati režim sam. Ko je v Argentini vojaška diktatura zapirala in brez sodbe morila neke mlade prekucuhe, domnevne zarotnike, sem imel priložnost več kot enkrat govoriti s kakim duhovnikom iz Argentine in s kom, ki je dol potoval in se vrnil. »Nič krivičnega, če jih zapirajo. Bo vsaj red in se ne bo zgodilo kaj takega kot se je v Jugoslaviji« ... Tak komentar sem moral slišati. Križ božji!, sem si dejal. Tudi če gre za nevarne prekucuhe, je treba treznega sodnega postopka. Toda diktatura nima pravzaprav nobene legitimacije za aretacijo. Prekucuhi so obojni. Najprej generali, ki so si oblast uzurpirali, in šele potem morebitni opozicionalni teroristi. Daj ljudstvu svobodne volitve in spoštuj volivne rezultate! Taki so naši evropski pojmi. Da je bilo tudi v Italiji med klerom, zlasti redovniškim, nemalo servilnosti do fašističnega režima, je tudi žal res in polklicni antiklerofašisti znajo take pojave mojstrsko napihnuti in prav zaradi tega bi bil potreben v semeniščih globlji pouk o političnih doktrinah, seveda v luči etičnih načel. Ni dovolj terjati ali svetovati, naj se duhovni ne vmešava v dnevno, strankarsko politiko, ampak je treba tudi reči, naj ne odobrava političnih režimov, ki so nemoralni, nezakoniti, diktatorski, krivični, pa če še tako dobro skrbijo za red in disciplino ter varnost.

Ko sem bil leta 1936 na zborovanju takrat zelo pomembne mednarodne organizacije Pax Romana mladih katoliških izobražencev in študentov, sem se srečal tudi z nekaterimi italijanskimi udeleženci. Govo-

31-X-1988

SVETOVNI DAN VARČEVANJA

**VARČEVANJE
MAVRICA MOŽNOSTI**

KMEČKA BANKA - GORICA
KMEČKO DELAVSKA POSOJILNICA V SOVODNJAH
KMEČKO OBRTNA HRANILNICA V DOBERDOBU
HRANILNICA IN POSOJILNICA NA OPČINAH
KMEČKA IN OBRTNA HRANILNICA IN POSOJILNICA - NABREŽINA
TRŽAŠKA KREDITNA BANKA d.d. - TRST

design
graficenter

KORENITE SPREMEMBE V LITVI

V glavnem mestu Litve Vilniusu je pred dnevi bil prvi kongres novoustanovljenega gibanja Ljudske fronte, ki odločno podpira uveljavitev politike perestrojke. Gibanje je v zadnjih tednih močno razgibalo politično in družbeno življenje v Litvi. Na kongresu je bilo prisotnih okrog tisoč delegatov, ki so razpravljali in glasovali o programu tega litovskega gibanja.

Veliko pozornost so ob pripravi statuta posvetili vprašanju spoštovanja človekovih pravic in verske svobode. Glede tega se gibanje zavzema, da bi bilo vsem omogočeno, da se ravnajo po svojem verskem prepričanju in da bi oblasti vrnile Cerkvi zaplenjeno latsnino. Ljudska fronta se nadalje zavzema za gospodarsko neodvisnost Litve, kar naj bi predstavljalo pogoj za spoštovanje suverenosti te baltske republike.

Kot poročajo, je Ljudska fronta močno prisotna ne le v Vilnius, ampak tudi v podeželskih krajih in manjših mestih.

ŽIVO SREBRO V IDRJI

V Idriji se je začel postopek za zapiranje tamkajšnjega rudnika živega srebra. V ta namen je bil sprejet poseben zakon, ki med drugim predvideva, da se mora postopek o zapiranju rudnika končati do leta 2006. Rudnik živega srebra zapirajo, ker je njegova proizvodnja nerentabilna.

SPOMENIK NA GORŠETOVEM GROBU

■ nadaljevanje s 3. strani

Podstavek je iz žgane gline in je glasi-
ran. Tu so upodobljene bele, plave in rde-
če rože, kar je za spomenik nenavadno, a
vsekakor polno simbolike. Na marmornati
plošči pod spomenikom, ki ga je darovala
republika Slovenija profesorju Goršetu v
zahvalo in naknadno spravo, pa stoji zapi-
san rek: »Mi smo glina, Bog naš podobar«.

ril sem — takrat v precej šepavi italijan-
ščini — z dvema univerzitetnima študen-
toma in dvema duhovnikoma iz Italije. Štu-
denta sta imela na znački GUF (Gioventù
universitaria fascista) upodobljeno knjigo
in puško. Nista mi zamerila, le v zadregi
sta ostala, ko sem jima predrzno očital ne-
skladnost krščanstva s takim znakom. Od
duhovnikov pa je eden vzdihnil, da trenu-
tno ni na obzorju pomoči zoper fašistični
režim, drugi pa ga je zagovarjal: »Fašizem
je napravil red, uvedel disciplino in pred-
vsem je zatrl komunizem. V Italiji ni več
nikakega komunizma ne njegove nevarnosti,
vse to je uspelo fašizmu.« Zasmeljal sem
se mu: »Čemu pa potem imate "Tribunale
speciale" (izredno sodišče za zaščito drža-
ve), ki še vedno deluje. Proti komu, če ni
več niti sence komunizma?« Nisem ga mogel
prepričati ne spreobrniti k pameti. Pač
pa so me vsi štirje z zanimanjem poslušali,

ko sem jima pripovedoval, da sem Slo-
venec in pravi pristni politični emigrant,
da fašizem grdo dela z našo narodno manj-
šino in da me — sem neprevidno dodal —
ne smejo ovaditi v Italiji, da so me srečali
v Avstriji, kajti prišel sem z neko jugo-
slovansko prepustnico, ker mi Italija noče
obnoviti potnega lista za potepanje po in-
zemstvu.

Epizoda priča le, kako utegne biti tudi
duhovnik politično naiven, katoliški viso-
košolec z znakom knjige s puško pa tudi,
vendar zaradi tega ne bom dejal tistim šti-
rim, da so klerofašisti, niti ne prepričani
ali nevarni fašisti.

Končno po pravici imenujemo fašizem
tiste južnoameriške diktature vojaškega iz-
vora, ki vihtijo sabljo nad državljani ne
samo pod pretvezo izjemnih razmer in o-
sebne sposobnosti, tudi ne samo s pomočjo
policije in vojaških polkov, ampak v ime-

nu kake »ad usum delphini« izdelane ideo-
logije in imajo na njenem temelju orga-
nizirano politično stranko med civilnim
prebivalstvom. Taka tam razširjena ideo-
logija je politična doktrina nacionalne dr-
žavne varnosti. Ta princip nudi opravičilo
za »varno« zlorabljanje oblasti, za »varno«
teptanje državljanov — in še za dobičkanos-
ne posle. Ker za samovoljno vladanje mo-
derni družbi ne zadostuje policija, nudi
diktatorju ali diktatorski klikli oporo pri-
merna ideologija ali politična doktrina in
primerno ukrojena politična organizacija
med civilnim prebivalstvom, da je mogoče
umetno ustvarjati javno mnenje in s po-
močjo civilnih pristašev vohuniti za svobo-
doljubnimi ljudmi. Pristaši režima seveda
ne morejo opravljati naloge zastonj, za
nagrado se delijo privilegiji in se tolerira
korupcija. (Dalje)